

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

การจัดการศึกษาในปัจจุบันห้องสมุดมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ เป็นบทบาทที่สำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ผู้เรียนจะได้รับประโยชน์ทั้งความรู้ และความเพลิดเพลินตามแนวคิดใหม่ในการจัดการศึกษา มิใช่มุ่งให้ครูเป็นผู้สอนวิชาให้แก่ผู้เรียนดังเช่นที่เคยมา หากแต่ให้ครูเป็นผู้แนะแนวทางแก่ผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่ผู้เรียนเตรียมตัวเพื่อเป็นวัยรุ่นและผู้ใหญ่ที่สามารถรับผิดชอบตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ และเป็นวัยของการวางรากฐานทางการศึกษาต่อไป

ห้องสมุดโรงเรียนจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของการศึกษาทั้งระบบที่มีการจัดหมวดหมู่ประสบการณ์ให้แก่นักเรียน คือมุ่งให้นักเรียนรู้จักหาวิธีเรียนรู้จักตนเองโดยการค้นคว้าแสวงหาความรู้เพื่อนำไปสู่การคิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาตามหลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่สร้างขึ้นจากการปรับสภาพให้เท่าทันความเป็นไปของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากอิทธิพลของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เข้ามามีผลกระทบต่อสภาวะของสังคม ในปัจจุบันห้องสมุดโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนการสอน เนื่องจากเป็นแหล่งจัดเก็บรวบรวมและให้บริการวัสดุสารสนเทศ ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ เป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สำคัญของโรงเรียน ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ห้องสมุดโรงเรียนยังเป็นแหล่งพัฒนาลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ คือ นิสัยใฝ่เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นนิสัยที่สำคัญที่โรงเรียนต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับนักเรียน (รุ่ง แก้วแดง, 2542)

บทบาทและความสำคัญของห้องสมุดโรงเรียนเป็นที่ตระหนักกันโดยทั่ว โดยเฉพาะภาครัฐตั้งปรากฏในกฎหมายการศึกษาฉบับแรก ซึ่งนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาในด้านต่าง ๆ คือ “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542” แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนที่หลากหลายน ห้องสมุดโรงเรียนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการศึกษาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนเช่นกัน ห้องสมุดโรงเรียนจะไม่ใช้สถานที่จัดเก็บหนังสืออย่างเดียว หากจะต้องมีการให้บริการเป็นเครือข่ายที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศในห้องสมุดได้ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนจะต้องมี

วิสัยทัศน์ ปรับปรุงและพัฒนาตนเอง หมั่นศึกษาหาความรู้ ติดตามข่าวสารรู้รอบเทคโนโลยีสารสนเทศ วิธีใช้อินเทอร์เน็ต ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์และใช้ภาษาอังกฤษได้พอสมควร (สุวิมล ชนะผลเลิศ, 2552) รวมทั้งจากการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้มาตรฐานห้องสมุดและตัวบ่งชี้เพื่อการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับบุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้ร่วมมือกันดำเนินงานตามเกณฑ์ที่กำหนดและเพื่อใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการและดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนสู่มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญหรือเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ครูบรรณารักษ์จึงควรมีสมรรถนะ (Competency) ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการนำพาห้องสมุดโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จ การเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพให้กับครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการ ดังมาตรา 52 ที่กล่าวว่า “ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต พัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถานที่ทำหน้าที่ผลิตครู และพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และการพัฒนาบุคลากรประจำอย่างต่อเนื่อง...” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559 ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการพัฒนาครูทั้งระบบ ทั้งครูประจำการและครูคลังสมอง ส่งเสริมและฝึกอบรมผู้เชี่ยวชาญสู่การเป็นครูมืออาชีพในแต่ละสาขา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

ปัจจุบันแนวคิดเรื่อง สมรรถนะ (Competency) ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้แก่องค์กร โดยเฉพาะการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะสมรรถนะเป็นพฤติกรรมในการทำงานที่บุคคลแสดงออกมาสามารถวัดและประเมินได้โดยสะท้อนถึงความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณสมบัติของบุคคลนั้นๆ (Attributes) ซึ่งอาจมีมาแต่เดิมหรือจากการฝึกอบรมและพัฒนาในภายหลัง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) โดยเฉพาะสมรรถนะวิชาชีพ (Professional Competency) ที่เป็นสมรรถนะที่สะท้อนบุคลิกลักษณะของคนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ ทศนคติ ความเชื่อและอุปนิสัยที่จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลสามารถสร้างผลงานในการปฏิบัติตำแหน่งนั้นๆ ได้สูงกว่ามาตรฐาน หรืออาจกล่าวได้ว่าสมรรถนะวิชาชีพเป็นสมรรถนะของแต่ละวิชาชีพ ที่จะกำหนดไว้แต่ละสาขาวิชาชีพว่าบุคคลในวิชาชีพนี้ควรมีสมรรถนะหรือคุณลักษณะอย่างไร (McClelland, 1973) ดังนั้นครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างสมรรถนะของตนเองให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะปฏิบัติในงานด้านต่าง ๆ เพื่อการปฏิบัติงานห้องสมุดโรงเรียน

ให้สอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุดและตัวบ่งชี้เพื่อการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดโรงเรียนในด้านมาตรฐานครูบรรณารักษ์ที่กำหนดขึ้นโดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552) ที่กำหนดไว้ว่าครูบรรณารักษ์ต้องมีความสามารถในการดำเนินงานห้องสมุด การปฏิบัติงานเทคนิค การให้บริการ การจัดกิจกรรม การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของอับดุลเลาะห์ (Abdullah, 1998) ที่ได้ศึกษาสมรรถนะสำหรับครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศมาเลเซีย พบว่า ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนควรมีสมรรถนะด้านการจัดการ ด้านการบริการสารสนเทศ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาคุณภาพการดำเนินการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะครูบรรณารักษ์เพราะถือว่าคนคือทรัพยากรสำคัญในองค์การตั้งที่นิสตาร์กี เวชยานนท์ (2548) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การดำเนินการให้บุคคลได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อที่จะนำเอาความรู้มาปรับปรุงความสามารถในการทำงาน โดยวิธีการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา จากการศึกษาและการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ปัจจุบันองค์กรจำนวนมากได้ให้ความสำคัญการพัฒนาบุคลากรโดยใช้สมรรถนะเป็นฐานเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ แต่การจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้ จำเป็นต้องอาศัยหลักสูตรฝึกอบรมซึ่งเป็นกรอบหรือแผนสำหรับจัดกิจกรรมเรียนรู้ตามที่เตรียมไว้ จากผลการปริทัศน์งานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและข้อจำกัดในด้านโอกาสในการพัฒนาบุคลากรของครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางการวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ก็อปกับความก้าวหน้าทางนวัตกรรมทำให้ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนจะต้องมีความรู้ทักษะและความสามารถเฉพาะบางประการนอกเหนือจากงานบริหารจัดการ งานเทคนิค และงานบริการ เช่น ความสามารถในการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ รู้ถึงทฤษฎีการศึกษา การเรียนการสอน การจัดหลักสูตร และมีความรู้ในการเลือกจัดเก็บ บริหาร และวิธีการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ แต่ละชนิด รวมถึงยังต้องมีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีอื่น ๆ มีการจัดและให้บริการสารสนเทศโดยคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ ให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างถูกต้อง ทันท่วงทีและทันความต้องการ ซึ่งสมรรถนะดังกล่าวของครูบรรณารักษ์จะส่งผลให้การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนมีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของห้องสมุด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การเสริมสร้างสมรรถนะให้แก่ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ครูบรรณารักษ์มีความรู้ความสามารถทันต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้ใช้บริการ สามารถตอบสนองกับความต้องการของผู้ใช้บริการห้องสมุดโรงเรียน ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องพัฒนาสมรรถนะครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน เพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถ ทักษะ และแนวคิด เจตคติทั้งด้านการจัดการงานเทคนิค และงานบริการ และด้วยในปัจจุบันการเรียนรู้ที่มีหลายรูปแบบ การฝึกอบรม

แบบเดิมอาจไม่สามารถช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถได้ทั้งหมด ไม่มีระบบและทิศทางเพียงเป็นไปตามงบประมาณที่จัดให้หรือเป็นการอบรมเป็นไปตามกระแส การอบรมมาแล้วไม่ได้ นำความรู้มาปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ทำให้ความรู้ที่มีอยู่ลบลบกันไปไม่สามารถสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านให้ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนได้ อีกทั้งเวลาในการเรียนรู้ก็จำกัด ต้องทำงานประจำ การเรียนรู้ได้เรียนแล้วแต่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่สมบูรณ์มุ่งเน้นในการปรับปรุงผลงาน และสร้างคุณค่าเพิ่มที่สามารถตอบสนองความต้องการในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนที่ไม่ใช่การฝึกอบรมแบบเดิม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนโดยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติเพื่อให้ครูบรรณารักษ์สามารถดำเนินงานห้องสมุดได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน
4. เพื่อประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนครั้งนี้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน

ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะวิชาชีพสำหรับครูบรรณารักษ์เพื่อสำรวจแนวคิดและให้ได้ภาพรวมและกรอบแนวคิดเกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะวิชาชีพสำหรับครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน คัดเลือกตัวแปรและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะวิชาชีพสำหรับครูบรรณารักษ์มาเป็นกรอบแนวคิดโมเดลเชิงสมมติฐาน องค์ประกอบสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน

ขอบเขตเนื้อหา

ศึกษาเฉพาะสมรรถนะวิชาชีพในการปฏิบัติงานที่เป็นสมรรถนะในหน้าที่ของครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน (Professional Competency) 4 ด้าน ได้แก่

1. สมรรถนะด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
2. สมรรถนะด้านการจัดการ
3. สมรรถนะด้านการศึกษา
4. สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) ทั่วประเทศ 2,361 โรงเรียนมีครูบรรณารักษ์จำนวน 2,361 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) ทั่วประเทศ 480 คนได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน ประกอบด้วย กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน

พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีเชิงระบบ (System Analysis Approach) ในการสร้างโครงร่างรูปแบบดังกล่าว โดยแบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ส่วน คือ การสร้างโครงร่างรูปแบบและการประเมินโครงร่างรูปแบบ

ขอบเขตเนื้อหา

ส่วนที่ 1 สร้างโครงร่างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน โดยนำข้อมูลที่ได้จากการขั้นตอนที่ 1 มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างโครงร่างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน กำหนดองค์ประกอบเบื้องต้นของรูปแบบไว้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบด้านกระบวนการ และองค์ประกอบด้านผลลัพธ์

ส่วนที่ 2 ประเมินโครงร่างรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญในด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงร่างรูปแบบ

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนในด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบกลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 ท่าน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน

นำโครงร่างรูปแบบที่ได้รับการประเมินและปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ของรูปแบบด้วยการนำไปปฏิบัติจริงกับกลุ่มตัวอย่าง แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การศึกษานำร่อง (Pilot Study) และ 2) การทดลองใช้รูปแบบ

ขอบเขตเนื้อหา

ส่วนที่ 1 ศึกษา นำร่อง เป็นการนำรูปแบบไปทดลองศึกษานำร่องเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนศึกษาปัญหาและอุปสรรคระหว่างการใช้รูปแบบ

ส่วนที่ 2 นำรูปแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 จังหวัดพิษณุโลก (สพม.39) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษานำร่อง คือ ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 จังหวัดพิษณุโลก (สพม.39)

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานำร่อง คือ ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 จังหวัดพิษณุโลก (สพม.39) จำนวน 15 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สมัครเข้ารับการอบรมทั้งหมด

ประชากรในการทดลอง คือ ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 จังหวัดพิษณุโลก (สพม.39)

กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39 จังหวัดพิษณุโลก (สพม.39) จำนวน 26 คน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรทั้งหมดที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานำร่อง โดยผู้สมัครสมัครเข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด จำนวน 26 คน

ขอบเขตระยะเวลา

ทดลองศึกษานำร่อง ระหว่างวันที่ 28 – 30 สิงหาคม 2556

ทดลองใช้รูปแบบ ระหว่างวันที่ 4 – 6 กันยายน 2556

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ ห้องสมุดโรงเรียน

ขอบเขตเนื้อหา

ประเมินผลรูปแบบโดยประยุกต์ใช้เกณฑ์มาตรฐานการประเมินของคณะกรรมการ
ร่วมพัฒนามาตรฐานการประเมินทางการศึกษา (Joint Committee on Standards for
Educational Evaluation) ในการประเมินรูปแบบหลังการทดลองใช้รูปแบบใน 4 ด้าน ได้แก่
1) ความเป็นไปได้ 2) ความเป็นประโยชน์ 3) ความเหมาะสม และ 4) ความถูกต้อง

ขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาผลการใช้รูปแบบ คือ ครูบรรณารักษ์ห้องสมุด
โรงเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 26 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบ หมายถึง ระบบของวิธีการเรียนรู้ที่จะทำให้เพิ่มสมรรถนะของครู
บรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ประกอบด้วย คุณสมบัติของผู้เข้าอบรม รายละเอียดของการ
อบรม ระยะเวลาในการอบรม เอกสารหลักสูตร สื่อ กิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ ได้แก่
การฝึกอบรมปฏิบัติการ การเรียนรู้แบบร่วมมือ และวิธีการประเมิน ได้แก่ แบบทดสอบ
แบบประเมินตนเอง

2. รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพ หมายถึง ระบบของวิธีการเรียนรู้
ที่เป็นกระบวนการที่ได้จากการวิเคราะห์สมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมา
พัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพสำหรับครูบรรณารักษ์ห้องสมุด
โรงเรียนทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติ

3. รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพตามทฤษฎีระบบ ประกอบด้วย
องค์ประกอบ 3 องค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า คือ เอกสารหลักสูตรฝึกอบรม
กิจกรรมประกอบการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม ปัจจัยด้านกระบวนการ คือ การ
ฝึกอบรมตามรูปแบบ การวัดและประเมินผล ปัจจัยด้านผลลัพธ์ คือ ครูบรรณารักษ์
มีสมรรถนะวิชาชีพ

4. สมรรถนะวิชาชีพ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติและเจตคติใน วิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ทั้งด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ด้านการจัดการ ด้านการศึกษา และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

5. ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจในหลักการ แนวคิดที่ เกี่ยวข้องกับความรู้ด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ด้านการจัดการ ด้าน การศึกษา และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

6. ทักษะปฏิบัติ หมายถึง การมีความสามารถในการปฏิบัติงานด้าน บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ด้านการจัดการ ด้านการศึกษา และด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ

7. เจตคติ หมายถึง การมีความตระหนักถึงความสำคัญของสมรรถนะวิชาชีพ ด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ด้านการจัดการ ด้านการศึกษา และด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ

8. ครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน หมายถึง ครูที่ทำหน้าที่ครูบรรณารักษ์ ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.)

9. สมรรถนะด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ หมายถึง การมี ความรู้ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติที่ดีที่จำเป็นของครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน ที่นำไปใช้พัฒนาและบริหารจัดการห้องสมุดโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ อันประกอบไปด้วย

9.1 สมรรถนะด้านทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ปฏิบัติและเจตคติที่ดีในการจัดทำนโยบายพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับการเลือก และจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ ประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ การวิเคราะห์หรือจัดทำ หมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศ การบำรุงรักษา ซ่อมแซม การสำรวจ ตรวจสอบคุณภาพของ ทรัพยากรสารสนเทศ และการจำหน่ายทรัพยากรสารสนเทศออกจากห้องสมุด

9.2 สมรรถนะด้านการจัดการสารสนเทศ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ปฏิบัติและเจตคติที่ดีในการจัดทำนโยบาย การจัดการ และการบริการห้องสมุด ความรู้เกี่ยวกับ การวางแผนการดำเนินงานสารสนเทศ การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของห้องสมุด การให้บริการสารสนเทศ

9.3 สมรรถนะด้านการเข้าถึงสารสนเทศ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ปฏิบัติและเจตคติที่ดีเกี่ยวกับบัตรรายการและระบบคอมพิวเตอร์ ความรู้ในการจัดทำเครื่องมือ สืบค้นสารสนเทศ การจัดทำเว็บไซต์ของห้องสมุดเพื่อให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ของ ห้องสมุด การจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด

10. สมรรถนะด้านการจัดการ หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติที่ดีในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และระเบียบของห้องสมุด ตลอดจนจัดทำ แผนงานและโครงการต่าง ๆ ของห้องสมุด ความสามารถในการบริหารบุคคล งบประมาณ การประชาสัมพันธ์ การประเมินผลการดำเนินงานและโครงการต่าง ๆ ของห้องสมุด ตลอดจน การประเมินคุณภาพของห้องสมุด

11. สมรรถนะด้านการศึกษา หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติที่ดีในด้านการเรียนการสอน มีความรู้ด้านการจัดทำโครงการต่าง ๆ ของห้องสมุดให้ สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการ เรียนรู้ในโรงเรียน การจัดบริการห้องสมุดที่สอดคล้องกับการเรียนการสอน การพัฒนาครู อาจารย์ นักเรียน และบุคลากรอื่น ๆ ของโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้

12. สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติที่ดีในการใช้คอมพิวเตอร์ในงานห้องสมุด มีความสามารถในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ การลงรายการทรัพยากรสารสนเทศตามมาตรฐานสากลด้วยระบบ คอมพิวเตอร์ การใช้อินเทอร์เน็ตในการทำงานที่รับผิดชอบ

13. ห้องสมุดโรงเรียน หมายถึง ห้องสมุดที่ตั้งอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 39 จังหวัดพิษณุโลก (สพม.39)

14. การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) หมายถึง เทคนิคในการจัด กลุ่ม หรือรวมกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มเดียวกัน

15. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) หมายถึง การยืนยันทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการเก็บข้อมูล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียน
2. ได้แนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครูบรรณารักษ์ ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนประถมศึกษาที่ขยายโอกาสทางการศึกษา
3. ได้แนวทางในการจัดการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะวิชาชีพครู บรรณารักษ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ได้แนวทางในการจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางการ พัฒนาครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนของสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ผลิตบุคลากรในสาย วิชาชีพบรรณารักษ์